

افزایش دادخواست های قضایی علیه برخی از کشورهای اروپایی عضو معاهده منشور انرژی در ارتباط با انرژی های تجدیدپذیر

اروپا در سالهای اخیر درگیر دعاوی قضایی در سطح بین‌المللی در خصوص انرژی‌های تجدیدپذیر بوده است. اسپانیا تاکنون ۱۵ بار نزد محاکم بین‌المللی فراخوانده شده است، جمهوری چک ۶ بار و ایتالیا ۱ بار. کلیه این پرونده‌ها همچنان در دست بررسی هستند. اکثر دعاوی قضایی تحت "معاهده منشور انرژی" سال ۱۹۹۴ تنظیم شده‌اند. انتظار می‌رود که تعداد پرونده‌های قضایی از این دست به زودی نه تنها علیه این سه کشور، بلکه چندین کشور اروپایی دیگر از جمله بلغارستان، رومانی و جمهوری اسلواکی افزایش یابد. همچنین مشارکت بیشتر در تامین مالی دادخواهی، که از مقادیر قابل توجه مبالغ حاصل از این دعاوی سرچشمه می‌گیرد باعث شده است که مدعیان بالقوه که تا قبل از این به دلیل اعسار یا سایر دلایل قادر به اقامه دعوا بر اساس معاهده منشور انرژی نبوده‌اند، اکنون قادر به انجام این کار باشند.

برای مثال ایتالیا اخیراً اعلام نموده که قصد دارد از معاهده منشور انرژی کناره‌گیری نماید. اما به نظر می‌رسد چنین اقداماتی در طرح شکایت‌های بیشتر علیه این کشورها تأثیری نخواهد داشت. این گزارش نخست سابقه‌ای از پرونده‌های قضایی را ارائه می‌دهد که کشورهای فوق‌الذکر تحت مقررات معاهده منشور انرژی در خصوص پروژه‌های انرژی‌های تجدیدپذیر تحت پیگرد قانونی قرار گرفته‌اند و سپس به دلایلی که به موجب آن معاهده منشور انرژی از طرف مجریان انجام پروژه‌های انرژی چنین دارای محبوبیت قرار گرفته پرداخته و در آخر به بررسی، پیش‌بینی و تحلیل اتفاقات بعدی در آینده نزدیک در این خصوص خواهد پرداخت.

رونق سرمایه‌گذاری بر روی پروژه‌های انرژی‌های تجدیدپذیر

نظر به تعهدات اروپا در زمینه کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای در دهه اول قرن حاضر، تعداد زیادی از کشورهای اروپایی از جمله بلغارستان، جمهوری چک، ایتالیا، رومانی، جمهوری اسلواکی و اسپانیا، مشوق‌های مالی را جهت جذب سرمایه‌گذاری در بخش انرژی‌های تجدیدپذیر تنظیم نمودند. وضع چنین سیاست‌هایی به دلیل هزینه‌های بالای تولید انرژی‌های تجدیدپذیر و اقتصادی نبودن آنها لازم‌الاجر بوده است. بسیاری از این مشوق‌ها به صورت پرداخت در ازای میزان برق تزریق شده به شبکه توسط تولیدکننده، در نظر گرفته شده که به تعرفه‌های تضمینی برق موسوم هستند. در مجموع به دلیل نیازهای مالی بلند مدت پروژه‌های تجدیدپذیر، این تعرفه‌ها برای چندین سال متوالی تضمین می‌گردند.

در این خصوص، در اوایل سال ۲۰۰۶، جمهوری چک طرحی تشویقی را برای کلیه پروژه‌های تجدیدپذیر تصویب نمود که طی آن پرداخت ۱۵ سال تعرفه بالاتر از نرخ موجود در بازار برق تضمین شده بود. همچنین، اسپانیا نیز در سال ۲۰۰۷ بر اساس حکم دیوان عالی این کشور، (RD661/2007) فروش تضمینی برق با قیمت ثابت به ازای هر کیلووات ساعت برق تحویلی به شبکه را به تصویب رساند. این قیمت تضمینی برای کلیه سال‌های فعالیت نیروگاه‌های

واجد شرایط (تجدیدپذیر) در نظر گرفته شده بود و همانند قانون جمهوری چک دارای قیمتی بالاتر از سطح قیمت‌های موجود در بازار برق بود. از سال ۲۰۰۷ ایتالیا نیز مشوق‌های مالی را برای تولیدکنندگان فتوولتائیک تحت برنامه‌ای موسوم به کنتو انرژی (Conto Energia) در نظر گرفت. اصول این برنامه بر مبنای تعیین تعرفه تضمینی به ازای هر کیلووات ساعت انرژی تولیدی برای مدت زمانی ۲۰ سال بود. این قیمت‌ها بیشتر از بالاترین سقفی که در بازار برق به تولید کننده پرداخت می‌شد، تعیین گردیدند. این مشوق‌ها موجب جلب و رونق سرمایه‌گذاری بر روی پروژه‌های انرژی‌های تجدیدپذیر در کشورهای مورد نظر شد. برای مثال در اسپانیا مشوق‌های تعیین شده موجب پدید آمدن ظرفیت نصب شده ۵۰۰ مگاواتی در هر ماه بین ماه‌های ژوئن و سپتامبر ۲۰۰۸ گردید.

آغاز اختلافات و طرح دعوا علیه کشورهای میزبان

پس از بحران اقتصادی در سال ۲۰۰۸، بسیاری از این کشورها تصمیم گرفتند تا نسبت به اقدامات تشویقی در نظر گرفته شده برای سرمایه‌گذاری بر روی پروژه‌های انرژی‌های تجدیدپذیر، بازنگری نمایند. برای مثال اسپانیا نسبت به کاهش مدت حمایت مالی برای نیروگاه‌های جدید الاحداث خورشیدی تا ۲۵ سال اقدام نمود. در سال ۲۰۱۰ این محدودیت زمانی شامل حال نیروگاه‌های متصل به شبکه نیز گردید و صنعت فتوولتائیک شامل قانون عطف به ماسبق شد. سایر اقدامات نیز مانند اقدامات مربوط به حکم دیوان عالی (RD413/2014) در خصوص نرخ بازگشت سرمایه مربوط به منابع انرژی تجدیدپذیر، منوط به متوسط نرخ بهره ده ساله اوراق قرضه دولتی گردید. براساس این مصوبه، به نظر می‌رسد که نرخ بازگشت سود سرمایه قبل از کسر مالیات، طی ماه‌های ژوئن ۲۰۱۳ تا ژوئن ۲۰۱۹، در حدود ۷/۴ درصد خواهد بود. از طرف دیگر در تاریخ اول ژانویه سال ۲۰۱۱، جمهوری چک مالیات ۲۶ درصدی بر روی قیمت‌های تضمینی برق نیروگاه‌های موجود خورشیدی در این کشور وضع کرد. در ایتالیا، بین سال‌های ۲۰۱۰ الی ۲۰۱۳، مشوق‌های تصویب شده تحت برنامه تشویقی کنتو انرژی کاهش یافت. اگر چه این کاهش در بخش انرژی خورشیدی تأثیر گذاشت اما مستقیماً شامل تعرفه‌های تضمینی خرید برق از نیروگاه‌های متصل به شبکه نگردید. در هر حال در سال ۲۰۱۴، حکم دیوان عالی (۲۰۱۴/۱۱۶) مبلغ خرید برق تضمینی از نیروگاه‌های خورشیدی را که هم اکنون متصل به شبکه بودند نیز کاهش داد. همانگونه که قبلاً به آن اشاره شد، اقدامات اخیر در کشورهای جمهوری چک، ایتالیا و اسپانیا موجب طرح شکایات قضایی علیه ایشان گردید.

محبوبیت رو به رشد معاهده منشور انرژی

مشاهده این که چرا بسیاری از این اقدامات قضایی علیه این سه کشور، تحت معاهده منشور انرژی صورت می‌گیرد، کار سختی نیست. در واقع، در گزارشی که در "کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل" (UNCTAD)^۱ تهیه گردید، معاهده منشور انرژی حتی از "پیمان تجارت آزاد آمریکای شمالی"^۲ (NAFTA) که یکی از قابل استنادترین موافقت‌نامه‌های سرمایه‌گذاری بین‌المللی محسوب می‌گردد نیز پیشی گرفته و بهتر معرفی شده است. مواردی که

1 . The United Nations Conference on Trade and Development.
2 . North American Free Trade Agreement.

معاهده منشور انرژی برای حمایت از سرمایه‌گذاران قائل شده است، از نظر دامنه و سطح حفاظت در نوع خود منحصر به فرد هستند. معاهده منشور انرژی، هرگونه سرمایه و دارایی در زمینه انرژی را که به صورت مستقیم و یا غیر مستقیم، تحت مالکیت و یا کنترل یک سرمایه‌گذار مورد صلاحیت قرار دارد در حیطه اقدامات حفاظتی و حمایتی خود قرار می‌دهد.

این دارایی‌ها که تحت عنوان "سرمایه‌گذاری" اطلاق می‌گردند شامل طبقه بندی گسترده زیر می‌شوند:

(۱) کلیه مایملک و دارایی‌ها و حقوق مربوطه،

(۲) شرکت‌های ثبت شده داخلی، سهام، موجودی، هر شکل دیگری از مشارکت، اوراق قرضه و بدهی،

(۳) مطالبات پولی،

(۴) منابع مالی به دست آمده و یا در ارتباط با سرمایه‌گذاری دارای صلاحیت بر اساس معاهده منشور انرژی،

(۵) هرگونه حقوقی که توسط قانون و یا در قرارداد برای سرمایه‌گذار محفوظ شده باشد.

بر مبنای معاهده منشور انرژی، کشورهای میزبان ملزم می‌گردند تا عملکردی منصفانه و عادلانه با سرمایه‌گذاران (FET)^۳ داشته باشند. این استاندارد از حقوق سرمایه‌گذارانی که به سبب تعهدات عمل نشده کشورهای میزبان، دچار خسارت شده و درخواست جبران آن را دارند، حمایت می‌نماید. دادگاه‌های زیادی حکم داده‌اند که استاندارد (FET) دارای وجاهت قانونی لازم برای تأمین و حفاظت از حقوق و خواسته‌های قانونی سرمایه‌گذاران از طرف کشورهای میزبان می‌باشد و می‌تواند یک محیط قانونمند و باثبات را بین طرفین معامله به وجود آورد. بر همین اساس، جای تعجب نیست که دادخواست‌های ارائه شده تحت معاهده منشور انرژی علیه کشورهای جمهوری چک، اسپانیا و ایتالیا، همگی با ادعای نقض استاندارد (FET) تنظیم شده‌اند.

در مجموع، در راستای حفاظت از حقوق سرمایه‌گذار، معاهده منشور انرژی، سرمایه‌گذاران را در برابر تخطی و اعمال اقدامات بدون دلیل و غیر قانونی و سلب مالکیت سرمایه و دارایی‌ها توسط کشورهای میزبان حمایت می‌نماید. قابلیت اجرای مقررات مربوط به معاهده منشور انرژی به ملیت و یا مکان اقامت فرد و یا نهادی که به صورت مستقیم و یا غیر مستقیم، مالکیت و یا کنترل دارایی و سرمایه را در محدوده کشور میزبان به عهده دارد، بستگی خواهد داشت. به طور کلی، معاهده منشور انرژی از دارایی‌های اتباع خارجی که کشور متبوعشان از شرکای معاهده منشور انرژی هستند و یا کشور میزبان تحت معاهده منشور انرژی باشد، حفاظت می‌نماید. مواردی وجود دارد که شرکت‌های داخلی قادر به اعاده خسارت از کشور خودشان هستند. این شامل مواردی می‌گردد که در آن شرکت ثبت شده داخلی تحت مالکیت و یا کنترل یک فرد و یا نهاد خارجی باشد. در برخی از شرایط خاص، سرمایه‌گذارانی که تحت مالکیت و یا کنترل

شخصیت‌های حقیقی و حقوقی خارجی نیستند و یا اینکه کشور متبوعشان از اعضای معاهده منشور انرژی نیست، نیز می‌توانند از حمایت‌های ECT بهره‌مند شوند. همچنین روند قانونی تنظیم دادخواست تحت معاهده منشور انرژی نیز بسیار قابل توجه است. بر اساس معاهده منشور انرژی، سرمایه‌گذاران مدعی می‌توانند شکایت خود علیه کشور میزبان را به طور مستقیم نزد "مرکز بین‌المللی حل و فصل اختلافات ناشی از سرمایه‌گذاری" (ICSID) ، "موسسه داوری اتاق بازرگانی استکهلم" (SCC) و یا "کمیسیون حقوق تجارت بین‌المللی سازمان ملل متحد"⁴ (UNCITRAL) ارائه نمایند. در بسیاری از موارد، رأی صادره علیه کشور میزبان نسبت به دارایی‌ها و موجودی‌های این کشور قابل اجرا می‌باشد (بر اساس کنوانسیون نیویورک و ICSID). در پاره ای از موارد هم، کنسرسیومی از شاکیان می‌توانند یک شکایت واحد را علیه کشور میزبان ارائه نمایند.

تاثیرات بالقوه شکایت‌های آینده

علاوه بر طرح ادعاهای آتی علیه کشورهای اروپایی، انتظار می‌رود که پیشرفت‌های ویژه‌ای نیز در معاهده منشور انرژی در آینده نزدیک صورت گیرد. احتمال می‌رود که برخی از دادگاه‌ها آرای را در خصوص ادعاهای مطرح شده و پرونده‌های در دست بررسی، در سال ۲۰۱۵ صادر نمایند. این آرا نه تنها می‌تواند موجب پدید آمدن الگوهای ساختاری برای معاهده منشور انرژی گردد بلکه می‌تواند مبلغ خسارتی را که شاکی در موارد مربوط به خرید تضمینی برق باید دریافت نماید، تعیین کند. مورد دوم می‌تواند تاثیر در دسترسی به تامین مالی دادخواهی داشته باشد.

احتمال تغییراتی در ایتالیا نیز وجود دارد. تعدادی از سرمایه‌گذاران نزد دادگاهی در ایتالیا، عدم مطابقت بعضی از قوانین وضع شده در خصوص انرژی فتوولتائیک در این کشور با قانون اساسی را به چالش کشیده‌اند. نتیجه چنین چالش‌هایی که هنوز هم در دست بررسی است، می‌تواند مشخص کند که آیا موارد ادعاهای قضایی دیگری علیه این کشور مطرح خواهد شد یا خیر. احتمال دارد نتایج این دعاوی تا ماه می سال میلادی جاری مشخص گردد که البته نتیجه نهایی نیز نخواهند بود. همانگونه که قبلاً نیز به آن اشاره شد، ایتالیا اعلام نموده که قصد دارد از عضویت معاهده منشور انرژی کناره‌گیری نماید. این تصمیم می‌تواند تحت تاثیر ادعاهای قضایی مطرح شده علیه این کشور گرفته شده باشد. به هر حال این اقدام تأثیری در نتایج و آرای صادره توسط دادگاه برای این کشور نخواهد داشت. بر اساس قوانین معاهده منشور انرژی، مقررات حمایتی این منشور در مورد قراردادهای سرمایه‌گذاری موجود، تا ۲۰ سال پس از تاریخ کناره‌گیری از این منشور معتبر خواهد بود.

منبع:

Renewable Energy Focus, May/June 2015

-
4. International Center for Settlement of Investment Disputes
 5. Arbitration Institute of Stockholm Chamber of Commerce
 6. United Nations Commission on International Trade Law